

УДК 159.9

Дмитро Володимирович ШВЕЦЬ,

кандидат педагогічних наук, доцент,

ректор Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРАВОВІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО В УКРАЇНІ

Національна поліція України являє собою новий державний правоохоронний орган. Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. метою її діяльності є реалізація державної політики у сфері захисту прав, свобод і законних інтересів громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства; захист об'єктів права власності; протидія злочинності; охорона громадського порядку та забезпечення громадської безпеки. Національна поліція України побудована за зразком поліції передових західноєвропейських країн. Працівники української поліції виконують службові завдання в тісній взаємодії з населенням, діють на основі неухильного дотримання законності, прав людини та громадянина. Службова діяльність поліцейських традиційно належать до складних видів професійної діяльності, вона супроводжується значними психофізіологічними та фізичними навантаженнями на працівників, багатьма чинниками ризику для їх життя і здоров'я, характеризується стресогенністю, необхідністю протидіяти кримінальному оточенню, застосовувати заходи фізичного впливу, зброю, спеціальні засоби тощо.

Сучасні тенденції формування і розвитку особистості поліцейського в умовах фахової підготовки та професійної діяльності відзначаються певними особливостями: постійними змінами й ускладненням змісту відомчої освіти, підвищенням рівня освітніх стандартів; актуалізацією питань національно-патріотичного виховання; вирішенням складних професійно-педагогічних проблем, які вимагають інтеграції знань, практичних умінь і навичок із суміжних наук – права, психології, економіки, педагогіки, соціології тощо; широким упровадженням інформаційних технологій у навчально-виховний процес; врахуванням фізично-прикладної підготовки як необхідної компоненти такої освіти тощо. Тому організація навчального-виховного процесу в закладі вищої освіти зі специфічними умовами навчання має бути такою, щоб випускники могли не лише адаптуватись у швидко змінному професійно-орієнтованому середовищі, й були здатними до перетворення цього середовища, володіли не лише загальними та спеціальними знаннями, й уміли застосовувати їх у професійній діяльності, розвивалися

як соціально орієнтовані особистості, професіонали вищого ґатунку, були правоохоронцями не лише за освітою, а й за покликом серця. Сьогодні можна спостерігати певне відставання можливостей правоохоронної системи від іноді завищених соціальних запитів щодо її функціонування [1].

Професійна підготовка особи, яку держава уповноважує застосовувати до громадян, які допустили протиправний вчинок, силу (заходи фізичного впливу, спеціальні засоби, вогнепальну зброю), має свою специфіку. Особливо це стосується юридичної складової професійної підготовки поліцейських, оскільки їх діяльність суворо регламентована правовими нормами. Через виконання широкого кола повноважень до поліцейських висувуються підвищені вимоги: не лише знати й уміти застосовувати норми права, й мати спеціальну правову освіту, бути висококваліфікованим працівником із високим рівнем правосвідомості та правової культури.

Юридична освіченість поліцейського формує професійну дисципліну, відповідальність, почуття обов'язку. Вона допомагає в розвитку активної життєвої позиції особового складу поліції. Кожному працівникові поліції потрібно прищеплювати готовність і вміння сприймати нову соціальну інформацію, переробляти, перевіряти, узагальнювати, робити критичні висновки, здатність приймати рішення та домагатися їх виконання тощо. Крім того, юридична освіченість сприяє формуванню морально-психологічної готовності поліцейського до виконання службових обов'язків, які регулюються, захищаються, стимулюються нормами права. Постійний аналіз норм права, спрямований на виявлення їх соціальної цінності, морального змісту, та зіставлення з ними різних життєвих ситуацій виховують в особового складу Національної поліції вміння конкретно мислити, глибоко оцінювати соціальну дійсність.

Змістом юридичної складової професійної підготовки поліцейських є набуття професійних правових цінностей, формування поважливого ставлення до правоохоронної діяльності, усвідомлення себе як правоохоронця, оцінка власних професійних здібностей крізь призму таких правових імперативів, як принципи справедливості, рівності, свободи, гуманізму, доброчесності, законності та формування ставлення до себе як до професіонала [2].

Правові настановлення поліцейських мають такі особливості: виражений усвідомлений характер, оскільки їх основу становлять правові знання, навички й вміння, емоційно позитивні оціночні елементи; регулюють специфічну (правоохоронну) діяльність поліції щодо застосування норм права; формуються у процесі правової освіти й під впливом правоохоронної діяльності та професійних потреб щодо їх удосконалення. Правові орієнтації поліцейських

визначають пріоритети правоохоронної діяльності та впливають не лише на застосування норм права, а й на розвиток законодавства. Наприклад, пріоритетним напрямом сучасної правової політики стає всебічний правовий захист прав та інтересів людини, що зрештою і зумовлює формування відповідних ціннісних орієнтацій у процесі професійної підготовки поліцейських. Кінцевий успіх реформ правоохоронної галузі значною мірою визначають психологічні чинники: здатність працівників долати власну інерцію та вчитися працювати в нових умовах; ефективність спроб створити «нового поліцейського» із заданими моральними характеристиками, не втративши при цьому рівень професійної досконалості, тощо.

Можна виокремити такі напрямки юридико-психологічного забезпечення підготовки та професійної діяльності працівників поліції: оптимізація правової та психологічної складових процесу формування професійної ідентичності в нових працівників; мобілізація психічних і психологічних ресурсів усіх працівників щодо виконання професійної діяльності в умовах трансформаційного суспільства; вдосконалення системи інформаційного забезпечення реформування; психолого-правова оцінка, корекція, супровід та організаційний консалтинг поточної професійної діяльності поліцейських.

Список бібліографічних посилань

1. Клименко І. В. Психологічні засади професійної підготовки поліцейських : монографія. Харків : Фоліо, 2018. 424 с.
2. Швець Д. В. Психологічні та правові засади формування особистості поліцейського в Україні : монографія. Харків : Майдан, 2018. 365 с.

Одержано 27.11.2019